

заподіяти шкоду самим підприємцям, іншим членам суспільства, безпеці суспільства і держави, а також з метою стимулювання соціально-економічного зростання, держава повинна розумно поєднувати, з однієї сторони, цілеспрямований вплив на економіку і, з іншої – надавати підприємцям самостійність. Така політика охоплює чітке законодавче визначення підстав і меж публічного втручання в підприємництво, його адекватне правове регулювання, встановлення належного контролю за його здійсненням у позитивному праві.

Слід зауважити, що свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом, попри відомий дуалізм у законодавчому регулюванні підприємництва повинна підкорятися принципам цивільно-правового регулювання. В структурі названої загальної засади пропонується виділяти три її складових елемента: свободу вибору заняття підприємницькою діяльністю; свободу вибору виду підприємницької діяльності; свободу договірних відносин при здійсненні цієї діяльності (підприємницьких договорів).

Таким чином, свобода підприємницької діяльності не є безмежною. З одного боку – це система можливостей, що надаються вказаному суб'єкту, що дозволяє повною мірою реалізувати підприємницький потенціал, а з іншого – держава, що встановлює певні межі її здійснення з метою забезпечення дотримання прав і законних інтересів інших учасників суспільних відносин.

УДК 346.1 (043.2)

Боднарчук О. Г., к.ю.н., доцент, **Баран Т. А.**, студент,
Національний університет ДПС України, м. Ірпінь, Україна

ДО ПИТАННЯ РОЗМЕЖУВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ З ІНШИМИ ВИДАМИ ВІДНОСИН

Деякі відносини, пов'язані із господарською діяльністю, мають схожі ознаки з господарськими відносинами. Розмежування предмета правового регулювання за Господарським кодексом України, з іншими видами відносин, які виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності, має суттєве значення для застосування господарського законодавства.

Віхров О. П. зазначає, що предметом регулювання господарського права є господарські відносини. ГК України визначає ці відносини як такі, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, і проводить розмежування їх з іншими видами відносин з прикладною метою – визначити сферу дії його норм, встановити коло відносин, які регулюються цим Кодексом [1].

Так, відповідно до ст. 4 ГК України, у сфері господарювання можуть виникати відносини, що не мають усіх ознак господарських правовідносин і не є предметом регулювання господарського законодавства. До них належать:

1) майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України; 2) земельні, гірничі, лісові та водні відносини, відносини щодо використання й охорони рослинного і тваринного світу, територій та об'єктів природно-заповідного фонду, атмосферного повітря; 3) трудові відносини; 4) фінансові відносини за участю суб'єктів господарювання, що виникають у процесі формування та контролю виконання бюджетів усіх рівнів; 5) адміністративні та інші відносини управління за участю суб'єктів господарювання, в яких орган державної влади або місцевого самоврядування не є суб'єктом, наділеним господарською компетенцією і безпосередньо не здійснює організаційно-господарських повноважень щодо суб'єкта господарювання.

Необхідно відзначити, що серед перелічених відносин найбільш проблемним є розмежування предмета правового регулювання цивільного та господарського законодавства, що пов'язано із низкою майнових відносин, які регулюються ГК та ЦК України.

Демченко С. звертає увагу, що особливістю господарської діяльності є нерозривне поєднання в ній майнового елементу з організаційним, що обумовлює певну відмінність господарських відносин від цивільних. Так, якщо цивільні правовідносини ґрунтуються на широкій диспозитивності регулювання, рівності сторін, зумовленій необхідністю забезпечення майнового аспекту свобод громадянина, то для господарських правовідносин є необхідним збереження балансу приватних інтересів та потреб суспільства. Це пов'язано з тим, що не справилися сподівання на винятково рушійні сили ринкового механізму саморегуляції економіки, а тому інструментарій господарського механізму має складатися і з важелів ринкової саморегуляції, і державного регулювання [2].

Денисенко О. В. зазначає, що найбільш спірним питанням досі залишається співвідношення норм ГК України та ЦК України та застосування їх на практиці. Виникла ситуація, коли обидва кодекси дублюють певні норми один одного, що призводить до різного регулювання одних і тих самих правовідносин. У той же час, на ГК України направлено багато критики, але його скасування призведе лише до того, що ціла низка прав суб'єктів підприємницької діяльності лишиться не захищеними, буде скасоване правове підґрунтя для існування господарської правосуб'єктності та виникне необхідність у швидкому прийнятті значної кількості законів та підзаконних нормативно-правових актів, які б регулювали господарські відносини, що лише ускладнить ситуацію [5].

Прилуцький Р. Б. вважає, що у цілому у ГК можна виділити не менше 6-ти способів розмежування застосування норм ЦК і ГК:

1. Кодекс чітко визначає відносини, що регулюються нормами ГК, і відносини, що регулюються нормами ЦК. Так, відповідно до ст. 306 ГК перевезення вантажів регулюється цим Кодексом і виданими відповідно до нього транспортними кодексами, транспортними статутами та іншими нормативно-правовими актами (ч. 5), а відносини, пов'язані з перевезенням пасажирів та багажу, – ЦК та іншими нормативно/правовими актами (ч. 6).

2. ГК чітко визначає відносини, що регулюються нормами ГК, і відносини, що регулюються нормами ЦК, а також субсидіарне застосування положень ЦК до відносин, які не врегульовані ГК. Наприклад, за ч. 3 ст. 264 ГК основні вимоги щодо укладення та виконання договорів поставки встановлюються цим Кодексом, іншими законодавчими актами. А згідно з ч. 6 ст. 265 цього кодексу реалізація суб'єктами господарювання товарів негосподарюючим суб'єктам здійснюється за правилами про договори купівлі/продажу. До відносин поставки, не врегульованих цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України про договір купівлі-продажу.

3. У цілій низці статей ГК визначаються господарські відносини, регулювання яких здійснюється виключно цим кодексом і прийнятими відповідно до нього іншими нормативно-правовими актами. Так, згідно зі ст. 278 ГК правові умови створення та діяльності товарних бірж, а також основні правила здійснення торговельно_біржової діяльності визначаються цим Кодексом, прийнятими відповідно до нього законами та іншими нормативно_правовими актами.

4. В окремих випадках ГК встановлює умови застосування положень ЦК. Наприклад, за ст. 154 ГК відносини, пов'язані з використанням у господарській діяльності та охороною прав інтелектуальної власності, регулюються цим Кодексом та іншими законами, а положення Цивільного кодексу України – застосовуються з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом та іншими законами. Це ж правило міститься у ст.ст. 179, 182, 193, 202 та ін.

5. Стосовно регулювання інших відносин ГК встановлює пріоритет норм того чи іншого кодексу один перед другим (ст.ст. 92, 350, 355ГК).

6. ГК допускає можливість запозичення положень ЦК для регулювання певної групи господарських відносин (ст.ст. 291, 294) [7, С. 63–64].

Отже, розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин, має суттєве значення для правильного застосування відповідних положень як Господарського кодексу України, так і інших нормативно-правових актів.

Література

1. Віхров О. П. Предмет господарського права за господарським кодексом України [Електронний ресурс] / О. П. Віхров. – Режим доступу : <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/1710/%C2>.
2. Демченко С. Господарський кодекс України має залишатися стрижнем господарського законодавства [Електронний ресурс] / С. Демченко // Голос України. – 2008. – № 208. – Режим доступу : <http://www.golos.com.ua/>.
5. Денисенко О. В. Сучасний стан господарського законодавства та шляхи його вдосконалення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hozpravo.com.ua/conferences/arhiv/uchastnik.php?ELEMENT_ID=208&ID=233.
6. Коваль Володимир. Вирішення колізій між загальними положеннями Господарського кодексу про договори, зобов'язання та відповідальність і положеннями Цивільного кодексу про окремі види зобов'язань [Електронний ресурс] / Коваль Володимир // Віче. – 2011. – № 18. – Режим доступу : <http://www.viche.info/journal/2707/>.
7. Прилуцький Р. Б. До проблеми розмежування предметів господарського та цивільного права / Р. Б. Прилуцький // Юридична наука. – 2011. – № 6. – С. 58–67.

УДК 346.7:347.763 (043.2)

Волкова А. В., здобувач,
НДІ ППП ім. Ф.Г. Бурчака НАПрН України,
м. Київ, Україна

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ АВТОМОБІЛЬНИХ ПЕРЕВІЗНИКІВ

Стаття 6 Закону України «Про транспорт» передбачає що перевезення пасажирів, вантажів, багажу та пошти, надання інших транспортних послуг, експлуатація і ремонт шляхів сполучення здійснюються залізницями, пароплавствами, суб'єктами господарювання у морських портах, автомобільними, авіаційними, дорожніми підприємствами та організаціями, якщо це передбачено їх статутами. Тут введено такі категорії, які є чисто транспортними і ігнорується загальні положення про суб'єктів господарювання: а) учасники господарських правовідносин, що реалізують господарську компетенцію, мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями (ч.1 ст. 55 ГК України); б) господарські організації (п.1 ч.2 ст. 55 ГК), які у подальшому названі підприємствами; громадяни України, іноземці та особи без громадянства (краще б вказати – фізичні особи¹⁰, як у ст.2 ЦК України), що зареєстровані як підприємці (п.2 ч.2 ст. 55 ГК).

¹⁰ З огляду на наведене п.2 ч.2 ст. 55 ГК слід викласти у редакції : «фізичні особи, які зареєстровані як суб'єкти підприємництва відповідно до чинного законодавства чи здійснюють господарську діяльність з дотриманням його вимог»